

УДК 342.951

Ярина Волоско

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
асистент кафедри адміністративного та інформаційного права,
yaryna.nika@gmail.com

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННУ ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ

© Волоско Я., 2017

У статті проаналізовано поняття “незаконна трудова міграція”, визначено її правові підстави. Визначено та проаналізовано залежність виникнення незаконної трудової міграції від міжнародно-правових підстав, а також відповідальність за її вчинення.

Ключові слова: міграція; трудова міграція; відповідальність; міжнародно-правові підстави.

Ярина Волоско

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НЕЗАКОННУЮ ТРУДОВУЮ МИГРАЦИЮ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВАНИЯ

В статье проанализировано понятие “незаконная трудовая миграция”, определено ее правовое основания. Определена и проанализирована зависимость возникновения незаконной трудовой миграции международно-правовых оснований, а также ответственность за ее возникновение

Ключевые слова: миграция; трудовая миграция; ответственность; международно-правовые основания.

Yaryna Volosko

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Administrative and Informational Law

RESPONSIBILITY FOR THE ILLEGAL LABOR MIGRATION: INTERNATIONAL LEGAL GROUNDS

In the article the term “illegal labor migration”, to its legal basis. Identified and analyzed the dependence of origin of illegal migration of international legal grounds and responsible for its execution.

Key words: migration; labor migration; responsibility; international legal basis.

Постановка проблеми. Дослідження незаконної трудової міграції допоможе з'ясувати сутнісні ознаки такого поняття, як незаконна трудова міграція та підстав виникнення відповідальності за таку міграцію.

Аналіз дослідження проблеми. Питання регулювання трудової міграції досліджували такі вчені: А. Бабенко, Н. Бортник, Ю. Бузницький, М. Долішній, С. Дорогунцова, А. Доценко,

Я. Жупанський, А. Загробська, Ф. Заставний, Е. Лібанова, О. Малиновська, Н. Нижник, В. Новік, С. Пирожков, О. Піскун, І. Прибиткова, М. Птуха, Ю. Римаренко, У. Садова, В. Стешенко, С. Стеценко, Ю. Тодика, В. Трощинський, О. Хомра, М. Шульга, П. Чалий, С. Чехович, О. Шамшур, В. Шаповал та ін.

Мета дослідження – визначити міжнародно-правові підстави відповідальності за незаконну трудову міграцію.

Виклад основного матеріалу. Трудова міграція населення істотно впливає на збалансованість ринку праці, змінює економічний та соціальний стан населення, часто супроводжується зростанням рівня освітньої та професійної підготовки, розширенням потреб залучених до міграції населення людей. А з іншого боку – масовий наплив трудових мігрантів може стати причиною зростання безробіття, посиленого тиску на соціальну інфраструктуру. Отже, трудова міграція опосередковано впливає на рівень життя корінних мешканців, на демографічну та соціальну структуру, розміщення та розселення населення, його етнічний склад і досить часто призводить до напружених відносин між різними державами, яких стосуються ці проблеми, а іноді до міжнародної нестабільності.

Ще наприкінці XIX ст. такі видатні вчені, як Ч. Ломброзо і Г. Тард, детально досліджували вплив трудової міграції на зростання правопорушень та інших антисоціальних явищ і дійшли висновку про те, що інтенсивність трудових міграційних процесів ускладнює ситуацію в країнах і конкретних місцевостях, куди прибувають трудові мігранти.

Не менш криміногенним чинником виступає і незаконна трудова міграція, пов'язана з порушенням національного законодавства та міжнародно-правових договорів, що регулюють в'їзд, виїзд і перебування іноземних громадян та осіб без громадянства на території суверенних держав.

На початку XXI ст. незаконну міграцію світове співтовариство зараховує до основних викликів і загроз національній і міжнародній безпеці поряд з тероризмом, транснаціональною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків і зброї [1].

З одного боку, незаконна трудова міграція сприяє поширенню зазначених викликів і загроз, а з іншого – сама є формою сучасної транснаціональної організованої злочинності. Причому складову незаконної міграції як форми злочинності становить торгівля людьми з метою забезпечення тіньового ринку праці та нелегального ринку секс-послуг [2].

Доцільно зазначити, що термін “незаконна міграція” у правових документах використовують досить рідко. У законодавчому плані визначення незаконної трудової міграції не існує.

Угоду про співробітництво держав-учасниць СНД у боротьбі незаконною міграцією, підписано в 1998 р., під незаконними мігрантами розуміє громадян третіх держав та осіб без громадянства, які порушили “правила в'їзду, виїзду, перебування або транзитного проїзду через території сторін”. До категорії незаконних трудящих-мігрантів Угода відносить також громадян сторін, які порушили “правила перебування на території однієї зі Сторін, встановлені її національним законодавством” [3].

Загалом про незаконну трудову міграцію правильно говорити як про в'їзд, перебування та виїзд з території держави, що відбуваються з порушенням норм і загального, і спеціального (імміграційного) законодавства конкретної держави. Відповідно, на нашу думку, незаконні трудові мігранти – це особи, які в'їжджають в держави, або перебувають на їх території свідомо з порушенням норм законодавства цих держав. Отже, правовий статус осіб на території іноземної держави згідно з нормами міжнародного права визначається або міжнародною угодою, або національним правом країни походження трудового мігранта.

Будь-яка з держав стикається з проблемами незаконної трудової міграції. Частина цих проблем має загальний характер, а частина – особливий, обумовлений економічним, географічним положенням країни, її культурними, історичними традиціями. При цьому потужні, економічно розвинені держави, вважаються так званими країнами призначення, привабливими для мігрантів. У числі таких країн лідирують США, Німеччина, Франція, Індія, Канада, Саудівська Аравія.

Європейські держави, зокрема і зазначені вище, змушені на сучасному етапі протидіяти потужним потокам трудових мігрантів. Цим зумовлена потреба створення ефективної “системи інтегрованої безпеки”. В результаті у США, Іспанії, Великобританії, Німеччині багато в чому змінюється ставлення до трудових мігрантів і з боку політиків, і з боку громадськості.

Зокрема законом про реформу у сфері боротьби з незаконною трудовою міграцією у США прийнято заходи щодо вдосконалення патрульної служби та зміцнення кордону. Вдвічі (до 10 тис. осіб) збільшено кількість співробітників, які патрулюють мексиканський кордон, побудовані металеві огорожі на багатьох її ділянках, розпочато будівництво бетонної стіни. Встановлено найскладніші технічні споруди, зокрема, роботизовані та комп'ютеризовані системи з відстеження незаконних трудових мігрантів, прилади нічного бачення, спеціальні приховані датчики, що реагують на рухомі цілі [4].

Згідно з імміграційним законом, що набув чинності з 1 квітня 1997 року, передбачена процедура “прискореної депортації” трудових мігрантів, які незаконно в'їхали на територію США. Відповідно до американського законодавства процедура депортації незаконних трудових мігрантів відбувається, як правило, за рішенням суду. Тепер імміграційній владі надані повноваження самостійно приймати рішення про вислання трудових мігрантів без подальшого перегляду такого рішення, якщо він прибуває в пункт в'їзду в США з фальшивими документами або без документів взагалі [5].

Згідно з новими правилами, трудовий мігрант може бути негайно депортований при в'їзді в Сполучені Штати за багаторазовою візою, якщо він порушив термін попереднього перебування хоча б на один день; у наступні п'ять років він не отримає дозволу на в'їзд у США. При порушенні терміну перебування на 12 місяців і більше, в'їзд буде заборонений протягом десяти років. Натомість, за незаконне наймання іноземців роботодавці піддаються сплаті значного штрафу [6].

Посилення, в останні роки, контролю за трудовою міграцією та прагнення Уряду США обмежити її нелегальну складову здійснюється з урахуванням об'єктивних вимог державного регулювання соціально-економічного розвитку американського суспільства та активної міграційної політики, що проводиться в країні.

Чинне законодавство ФРН передбачає досить суворі заходи покарання для осіб, які порушують правила перебування трудящих-мігрантів на території Німеччини. Відповідно до закону “Про іноземців” 1990 за незаконне перебування в країні трудящі-мігранти караються позбавленням волі до 1 року або грошовим штрафом до 260 євро [7].

Дослідження ринку праці, проведене в Англії в 2001 р. з метою визначення потреби в додаткових трудових ресурсах, показало, що нестача робочих рук в цій країні існує і на верхніх, і на нижніх “поверхах” ринку праці, тобто тут затребувані і висококваліфіковані, і некваліфіковані працівники.

У 1987 р. у Великобританії був прийнятий перший після закону 1971 р. імміграційний законодавчий акт (The Carrier Liability Act), який прямо спрямований проти нелегальної трудової міграції [8]. Закон встановив: відповідальність перевізників трудящих-мігрантів (аеро- та інші компанії, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів) за відсутність чинних документів та діючих віз у їхніх пасажирів. Варто зазначити, що подібні закони були прийняті і в інших європейських країнах.

Поряд із загальними підходами до проблеми нелегальної трудової міграції, розробляються і спеціальні заходи, до яких можна віднести:

- кампанію щодо спрощення та стандартизації документів, що засвідчують особу і статус мігранта;
- створення об'єднаних груп поліції та міграційної служби для боротьби з нелегальною міграцією;
- ефективніше використання прийнятих законодавчих норм для вилучення доходів, отриманих шляхом експлуатації праці нелегальних мігрантів, накладення штрафів тощо.

Ще одна форма боротьби з нелегальною трудовою міграцією, активно застосовується в Італії, – кампанії з легалізації. Протягом своєї нетривалої міграційної історії Італія вже провела 3 міграційні

амністії. Перша амністія, проведена в 1986 р, дозволила легалізувати тих незаконно зайнятих іноземців, яких погодився легалізувати їх роботодавець. Приймалися також заяви і від тих, хто шукає роботу. У ході цієї кампанії було легалізовано 120 тис. трудових мігрантів (значна кількість з яких були українцям) [9].

В Іспанії на боротьбу з нелегальною трудовою міграцією спрямований “Закон про іноземців”, що передбачає заходи боротьби з нелегальною міграцією та зайнятістю, “чорними біржами праці” тощо. Адміністративні правопорушення у сфері незаконної зайнятості іноземних громадян поділяються в ньому на проступки, серйозні і тяжкі діяння [10].

В останніх документах уряду Великобританії, зокрема і в Білій книзі імміграції, все частіше висловлюється ідея про необхідність розширення легальних можливостей для тих роботодавців, які мають попит на трудящих-мігрантів. Ці легальні можливості повинні стати альтернативою незаконному працевлаштуванню та основою схем так званої “керованої міграції” [9]. Професор Крістоф Шмідт висловив цікаву думку про те, що міграція людського капіталу (освічених людей) з бідніших країн до високо розвинутіших є не настільки шкідливою для перших, як прийнято вважати. Понад те, можливість емігрувати у багатшу країну виступає додатковим стимулом для підвищення освітнього рівня на батьківщині мігранта. Отже, можна дійти висновку, що глобалізація та більш відкриті кордони сприяють розвитку людства загалом.

Висновки. Враховуючи наведене вище, можна дійти висновку, що глобалізація та більш відкриті кордони сприяють розвитку людства загалом. Однак, це повинно відбуватися законним шляхом, у цивілізованому руслі, а отже, протидія незаконній (нелегальній) трудовій міграції та тим негативним чинникам, які вона містить у собі, має відбуватися жорстко, з використанням усіх законних заходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Герасимов С. А. *Правовые основы реадмиссии: [учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности “Юриспруденция”]* / С. А. Герасимов, Л. И. Белявская, С. А. Акимова ; под ред. И. Н. Глебова, А. С. Прудникова. – Москва: ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2010. – 159 с.
2. *Правонарушения в сфере миграции: классификация, доказательства, производство : учеб. пособие для студентов, обучающихся по специальности “Юриспруденция”* / [Т. А. Прудникова и др.] ; под ред. А. С. Прудникова. – Москва: ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2010. – 135 с.
3. *Угода про співпрацю держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав в боротьбі з незаконною міграцією від 06.03.1998 року.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_078.
4. Сегал У. *Иммиграция в США : доклады и статьи ведущих секций и докладчиков международной конференции [“Миграция и развитие”], (2. Москва, 13-15 сентября 2007 г.)* // *Миграция и развитие.* – Москва: МГУ, 2007. – Вып. 20. – С. 212-231.
5. Лэндснесс К. *Цели и методы иммиграционной политики США* / К. Лэндснесс, К. Ньюланд // *Миграционная политика западных стран: альтернативы для России* / под ред. Г. Витковской. – М.: Гендальф, 2002. – С. 54-57.
6. *Replacement Migration: Is a solution to declining and ageing populations?* – N.Y. : UN, 2000 (ESA/P/WR.160).
7. Полян П. *Опыт иммиграционной политики государства и положение иностранцев в Германии* / П. Полян // *Иммиграционная политика западных стран : альтернативы для России* / под ред. Г. Витковской. – Москва: Гендальф, 2002. – 264 с.
8. *Global Appeal 2001* / UNHCR. – Geneva, 2000. – P. 13.
9. Кузенко В. М. *Європейський досвід регулювання імміграційним процесом // Взаємодія громадян та правоохоронних органів в контексті формування правової держави: правові, історичні, філософські та психологічні аспекти : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2008 р.).* – Львів: ЛьвДУВС, 2008. – С. 174.
10. Лебедева М. М. *“Переходный возраст” современного мира* / М. М. Лебедева, А. Ю. Мельвиль. – Москва, 2000. – 567 с.

REFERENCES

1. Gerasimov S. A. *Pravovye osnovy readmissii : uchebnoe posobie dlya studentov, obuchayushchikhsya po spetsial'nosti "Yurisprudentsiya"* [Legal basis for readmission: textbook for students enrolled in the specialty "Jurisprudence"] S. A. Gerasimov, L. I. Belyavskaya, S. A. Akimova ; pod red. I. N. Glebova, A. S. Prudnikova. Moscow: YuNITI-DANA: Zakon i pravo Publ, 2010. 159 p.
2. *Pravonarusheniya v sfere migratsii : klassifikatsiya, dokazatel'stva, proizvodstvo : ucheb. posobie dlya studentov, obuchayushchikhsya po spetsial'nosti "Yurisprudentsiya"* [The offenses in the field of migration: classification, evidence production: Textbook. allowance for students enrolled in the specialty "Jurisprudence"] ; pod red. A. S. Prudnikova. Moscow: YuNITI-DANA: Zakon i pravo Publ, 2010. 135 p.
3. *Uhoda pro spivpratsyu derzhav-uchasnyts' Spivdruzhnosti Nezaleznykh Derzhav v borot'bi z nezakonnoyu mihratsiyeyu vid 06.03.1998 roku* [Agreement on cooperation of the Commonwealth of Independent States in the fight against illegal migration from 06.03.1998 year.]. Available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_078.
4. Segal U. *Immigratsiya v SShA : doklady i stat'i vedushchikh seksii i dokladchikov mezhdunarodnoi konferentsii* [Immigration in the US doklady LEADING articles and sections and dokladchikov mezhdunarodnoy conference]. Migration and Development. Moscow: MGU Publ, 2007. Vol. 20. pp. 212-231.
5. Lendsness K. *Tseli i metody immigratsionnoi politiki SShA* [Objectives and methods ymyhratsyonnoy US policy]. K. Lendsness, K. N'yuland. Myhratsyonnaya policy zapadnykh countries: alternatives to Russia. pod red. G. Vitkovskoi. Moscow: Gendal'f Publ, 2002. pp. 54–57.
6. *Replacement Migration: Is a solution to declining and ageing populations?* [Replacement Migration: Is a solution to declining and ageing populations?]. N.Y. : UN, 2000 (ESA/P/WR.160).
7. Polyan P. *Opyt immigratsionnoi politiki gosudarstva i polozhenie inostrantsev v Germanii* [The experience of the immigration policy of the state and the status of foreigners in Germany]. Immigration politika Western countries: options for Russia. Moscow: Gendal'f Publ, 2002. 264 p.
8. *Global Appeal 2001* [Global Appeal 2001]. UNHCR. Geneva Publ, 2000. p. 13.
9. Kuzenko V. M. *Yevropeys'ky dosvid rehulyuvannya immihratsiynym protsesom* [The European experience of immigration regulation]. Interaction of citizens and law enforcement authorities in the context of the rule of law, legal, historical, philosophical and psychological aspects: abstracts of Ukrainian scientific conference (15 May 2008). Lviv: LvDUVS Publ, 2008. p. 174.
10. Lebedeva M. M. *"Perekhodnyi vozrast" sovremennogo mira* ["Perekhodnyy vozrast" sovremennoho world]. M. M. Lebedeva, A. Yu. Mel'vil'. Moscow, 2000. 567 p.

Дата надходження: 04.01.2017 р.